

IZ KRONIKE
IŠKE VASIŠest
vencev

Julij 1941. Po nalogu Borisa Kraigherja sem se kot sekretar rajonskega odbora OF Barje udeležil sestanka v Iški zali. Razpravljali smo o vojaških operacijah, predvsem o dobavi hrane in orožja prvim partizanom ter o organizaciji obveščevalne mreže med rajonskim odborom in partizansko skupino. Še danes se živo spominjam tistega dne in tovarišev, ki so bili na tem sestanku. V živem spominu mi je primorski pesnik Ivan Rob. Sedel je na skali, v hlačah do kolen, oblečen v belo športno srajco z zavihanimi rokavi, z rdečkastimi nogavicami, obut v sandale, pa Ljubo Šercer, ki so ga njegove kretanje izdajale za odločnega človeka. Tam je bil

so lahko pozornost obrnili drugam. Zapornike so ustrelili povsem na drugem mestu. Naslednji dan sem na Izanski cesti čakal na sporočilo organizatorjev. Nekako ob sedmi uri se je s kolesom pripeljal kurir Kraljič in sporočil: »Blizu Tomišlja so Italijani streljali ljudi, verjetno v Rantah«. Na vprašanje, kdo so bili ti ljudje, Kraljič ni znal odgovoriti. S kolesom sem se takoj odpeljal na kraj tragedije. Verjetno v življenju še nisem tako divje vozil. Na kraju zločina je bila vidna še nestrjena kri. Kakšnih osemdeset metrov dalje je bil kamnolom, kjer je delala skupina domačinov. Stopil sem mednje in dejal: »Fantje, danes ne boste več delali... blizu so padli talci«. Brez besed, tiho so se razšli. Pozneje sem po izpovedi bivšega klerikalnega župana Franceta Bezlaja, ki je bil doma iz Vrbljenja in je prisostvoval usmrtitvi šestih junakov, zvedel, kako se je dogajalo.

Fašisti so pripeljali žrtve na šestih zagrnenih kamionih. V vsakem je bila krsta in na njej je sedel obtoženec. Žrtve so imele roke zvezane na hrbtu. Pred ustrelitvijo so jih postavili v vrsto in jih z dolgo vrvo povezali eneka k drugemu. Prvi z desne je bil dvaindvajsetletni Ivan Verbič. Poleg njega so bili Ljubo Šercer, Ignac Žagar, Rado Kogoj, Valentin Kariž in Karelj Kranjc. Fašistični oficir je obsojenim pred ustrelitvijo med drugim tudi dejal: »Ker ste se uprli fašistič-

nemu imperiju, ne boste več gledali vzhajajočega sonca«. Takrat je v Šercerju zavrelo in je na ves glas zavpil: »Živela Jugoslavija, živela Rusija!« Pridružil se mu je tudi Verbič. Oficir, besen nad tako predrznostjo, je zamahnil s pištolo. Zaropotala sta mitraljeza, ki so ju postavili križno, kakih deset metrov od obsojencev. Ko je Verbiča zadel rafal, je skočil naprej in za seboj potegnil še tovariše. Na travi so se poznali sledovi konic njegovih čevljev, s katerimi je podršal, ko je padel na obraz. To se je še kasneje poznalo. Na veliki lisi njegove krvi sem našel košček njegovih pljuč, velikosti palca na roki. Nato so fašisti ustreljene naglo zmetali v krste, te na kamion in odpeljali proti Tomišlju.

Še v prahu na cesti so se poznali sledovi krvi.

Še isti dan sem obiskal naše sodelavce v okoliških vaseh. Proti večeru smo se zbrali v Iški vasi in se dogovorili, kako bomo počastili spomin ustreljenih tovarišev. Antonov Janez, Štembalov France in Škuljev Jože so iz gozda prinesli smrečje in leskove palice. V Antonovi hiši smo potem spletli šest vencev. Narodna zaščita pod vodstvom Podržaja pa je skrbela za varnost. Podali smo se na kraj tragedije. Približno dva metra od kraja, kjer so bili ustreljeni, so rasle tri smreke. V zvoniku tomišelske cerkve je ura bila ravno polnoč, ko sem na tretjo smreko

zabijal zadnjega od žebeljev, na katere sem obešil šest vencev.

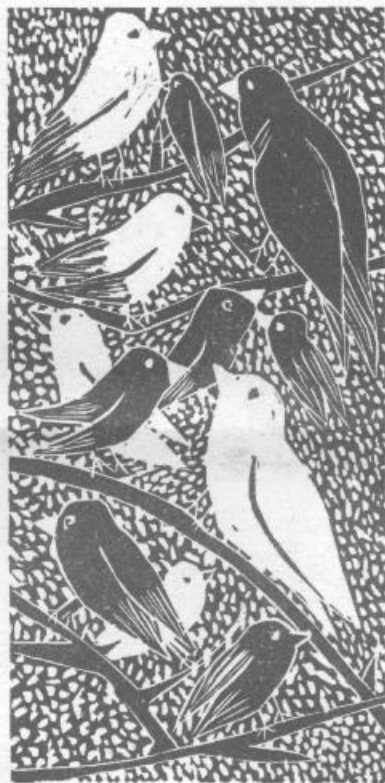
Še dosti noči po tem strašnem dogodku so tam gorele svečke, ki so jih prinašali domačini. Naj omenim, da sta poleg drugih sodelovala v Narodni zaščiti še Tone Rupert in Alojz Škraba-Silni.

Drugo demonstrativno akcijo smo organizirali naslednjo soboto. Sodelovali so tovariši iz Črne vasi – Lipe, skupaj s celotnim odborom OF: sekretar Franc Jankovič, člani Vlado Peruzzi, Tone Modic, trije bratje Ivan, Franc in Vinko Jankovič, Albin Vidmar ter Ivko Melik-Gojmir.

Približno dvesto metrov od kraja, kjer so bili naši junaki ustreljeni, smo izbrali najdebelejše drevo – jesen. Do prvih vej na deblu smo dvignili drobnega Ivkota, da je lažje splezal na vršiček drevesa. Na drog pritrjeno zastavo je z žico privezal za deblo, potem pa je za seboj posekal veje in z milom premazal deblo, tako da sovražnik ne bi mogel do zastave.

Naslednji dan, v nedeljo, je bil lep jesenski dan. Močno vetroven, toda sončen. Opazoval sem iz neposredne bližine, in ko so ljudje prihajali in odhajali iz cerkve, je jugoslovanska zastava močno plapolala in opozarjala.

MATJA ŠKRABA

Uspehov pri delu
in mišna novo leto
1981
čelijo delovnim ljudem
v naši občini
učenci in delavci osnovnih šol

tudi Stane Semič-Daki, svojevrsten in preprost. Dobro se še spominjam narodnega heroja Milana Majcna-Smrekarja, ki je padel v borbi z Nemci na Dolenjskem. Z nami sta bila tudi Peter Kogoj in njegov sin Rado, doma iz Klavž v Baški grapi. Prvi je padel kot talec v Gramozni jami leta 1942, drugi skupaj z Ljubom Šercerjem. Tudi Alojz Popek-Vandek in Jože Kamnikar-Arti, ki sta bila z nami, sta pozneje padla. Kot zadnjega moram omeniti Alojza Lebana-Planinca. Tisti dan sem ga prvič videl. Krepko mi je stisnil roko, kot je znal le malokdo, in takoj sem čutil, da sem srečal dobrega prijatelja. Začeli smo z delom. Rob je predlagal, naj bi v Iški zali organizirali nekaj šolski tabor za urjenje mladih prostovoljcev. Daki in Ljubo se s tem nista strinjala. Iz varnostnih razlogov sta predlagala, naj bi bil tabor raje v gozdovih Mokrcu. Tako se je tudi zgodilo. Najprej so sestavili desetino, ki ji je poveljeval Ljubo Šercer in je pozneje prerasla v četo, znano pod imenom Šercerjeva. S to skupino je kasneje imel tesne stike Janez Japelj, doma iz Iške vasi. Meni so poverili dobavo orožja in prehrano. Orožje so od mene prejeli Ivan Kamnikar-Matiček ter brata Jože in Alojz Podržaj-Iška-varca.

Za zvezo med partizansko skupino in rajonskim odborom sva z Ivanom Jakičem-Jerinom na sestankih na »Špici« za Ljubljano, določila domačina Jožeta Podržaja. S Šercerjem sva se potem še trikrat srečala. Zadnjič je bilo to oktobra 1941 v Podlipčevem hlevu v Iški vasi, ko so člani vaše zaščite polagali zaprisego. Naslednje najino srečanje je bilo hkrati tudi zadnje slovo.

21. decembra mi je Boris Kraigher na sestanku v gostilni Majcen na Dolenjski cesti naročil, naj organiziram skupino, ki bi še isti večer postavila zasedo na strelišču ob Dolenjski cesti. Povedal mi je, da nameravajo fašisti tamkaj streljati talce. Strelišče je bilo močno zastraženo in naloge nismo mogli izvršiti. Pozneje smo zvedeli, da je bila to zvijačna poteza fašistov, da

O Titu od srca

Pred dnevi je bila javnosti predstavljena knjiga Vse o Titu, vsi od srca, ki jo je izdala Mestna konferenca SZDL Ljubljana. V njej so natisnjene besede, misli in risbe ljubljanskih otrok mladostnikov, ki so rastle in živeli s Titom, napisali pa so jo tistega žalostnega dne, ko se je Ljubljana poslavljala od dragega Tita.

